Analiza merytoryczna

„Rozwijanie potencjału młodych ludzi poprzez udział w innowacyjnych zajęciach, warsztatach i projektach”

Autor opracowania:
Lena Skałba

Październik 2026

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji | **Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS 2021-2027)**
www.frse.org.pl/fers-III | Al. Jerozolimskie 142A, 02-305 Warszawa | tel. 22 463 10 00

Spis treści

I. Wstęp 3

II. Zastosowane metody badań i prezentacja wyników 3

III. Kluczowe wyniki badania 3

IV. Wnioski i rekomendacje ..... **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

I. Wstęp

Przedmiotem analizy jest raport z czerwca 2026 roku będący wynikiem badań społecznych powstałych w ramach projektu: „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych". Badanie zrealizowane zostało ze środków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności - Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki", inwestycja A3.1.1 „Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie".

Celem badania była diagnoza potrzeb, barier i trendów w obszarze edukacji i rynku pracy (w tym identyfikacja kompetencji kluczowych i przyszłościowych) oraz ocena skuteczności istniejących narzędzi i rozwiązań edukacyjnych w odniesieniu do Regionu Warszawskiego Stołecznego.

II. Zastosowane metody badań i prezentacja wyników

Badanie zrealizowano metodą ilościową. Objęło ono uczniów (N min 600 respondentów z 7 klasy szkoły podstawowej oraz 1 i 2 klasy szkoły ponadpodstawowej), jak również nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych (N min 300) z Regionu Warszawskiego Stołecznego (RWS).

Badanie na obydwu próbach zrealizowano techniką CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interviewing*) - ankieta online do samodzielnego wypełnienia z wykorzystaniem komputera.

Wyniki badania zaprezentowano w formie graficzno-tekstowej z wykorzystaniem MS Power Point.

III. Kluczowe wyniki badania

Poniżej zebrano kluczowe wyniki przeprowadzonego badania[1]:

PERSPEKTYWA UCZNIÓW:

- Wśród ankietowanych uczniów z Regionu Warszawskiego Stołecznego **największe zainteresowanie dalszym rozwojem dotyczy umiejętności sportowych i ruchowych (37%) oraz języków obcych (35%). Wysoko plasują się również umiejętności manualne/ praktyczne (29%) i osobiste – w tym kształtujące samodzielność, wytrwałość i odporność psychiczną (27%)**
- **Najniżej w hierarchii zainteresowań badanych uczniów znalazły się m.in. kompetencje cyfrowe (11%), komunikacyjne (7%) oraz obywatelskie (5%).**
- W odniesieniu do deklarowanych zainteresowań obserwuje się zróżnicowanie między płciami i typem szkoły (podstawowa i ponadpodstawowa): dziewczęta częściej niż chłopcy wskazują na

[1] W analizach wyników ilościowych w pytaniach wielokrotnego wyboru odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź. W pozostałych przypadkach ewentualne różnice wynikają z zaokrągleń.

chęć rozwijania języków obcych (41%K, 30%M), kompetencji przyrodniczych (33%K, 10% M), artystycznych i kreatywnych (26%K, 12%M), społecznych (20%K, 11%M), organizacyjnych (21%K, 9%M), osobistych (35%K, 21%M), przedsiębiorczych (24%K, 16%M) oraz opiekuńczych (20%K, 6%M). Chłopcy częściej wybierają natomiast obszary techniczne (17%M, 5%K), informatyczne i cyfrowe (19%M, 4%K) oraz sportowe i ruchowe (44%M, 31%K).

- **Na pytanie o bariery utrudniające rozwijanie wybranych przez siebie umiejętności, uczniowie najczęściej wskazywali na przeciążenie szkolne związane z ilością nauki i sprawdzianów (58%), stres, zmęczenie i brak energii (53%)[2] oraz brak czasu po lekcjach (37%)[3] i strach przed oceną, krytyką lub wyśmianiem (26%).**
- Bariery rozwoju uczniów z Regionu Warszawskiego Stołecznego różnią się przede wszystkim ze względu na płeć. Dziewczęta częściej niż chłopcy wskazują na przeciążenie nauką (63%K, 53%M), brak czasu po lekcjach (43%K, 32%M), stres, zmęczenie i brak energii (61%K, 46%M) strach przed oceną lub krytyką (38%K, 15%m) oraz brak wiary w siebie (23%K, 17%M). **Chłopcy częściej deklarują natomiast brak informacji o dostępnych zajęciach i możliwościach rozwoju (11%M, 6%K).**
- Na pytanie o to, **co najbardziej pomogłoby Ci rozwijać swoje umiejętności, talenty i zainteresowania, uczniowie wskazują takie kategorie jak: wyjazdy edukacyjne (32%), nauka przez zabawę, quizy i gry (28%) oraz praca w grupie z rówieśnikami (26%). Istotne znaczenie mają także możliwość realizowania własnych pomysłów (23%) oraz spotkania z ciekawymi osobami lub ekspertami (21%).** Jednocześnie stosunkowo wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć" (22%) pokazuje, że część uczniów z RWS nie ma jeszcze jasno określonych oczekiwań wobec sposobów rozwijania swoich talentów.
- **Dziewczęta częściej niż chłopcy wskazują na zainteresowanie formami opartymi na współpracy, aktywności społecznej i własnej inicjatywie: pracę w grupie (31%K, 21%M) czy wolontariat (16%K, 9%M).** Chłopcy częściej wybierają natomiast wykorzystanie sztucznej inteligenci (24%M, 10%K).
- Uczniowie z Regionu Warszawskiego Stołecznego **wyraźnie deklarują zainteresowanie praktycznym poznawaniem rynku pracy: 66% badanych chciałoby zobaczyć, jak wygląda praca w różnych zawodach, np. podczas praktyk, stażu lub wizyty w firmie, w tym 40% - zdecydowanie.**
- **59% ankietowanych uczniów deklaruje, że przyswaja wiedzę i umiejętności najlepiej, gdy może zrobić coś samodzielnie, a nie tylko słuchać czy czytać.**

[2] Kategoria zbiorcza – trudno wyłonić w niej czynnik odpowiadający na wybór ankietowanych (np. brak energii nie musi wiązać się z odczuwaniem stresu, podobnie jak stres nie musi wiązać się ze zmęczeniem, etc.).

[3] Kategoria ta stawia więcej pytań niż dostarcza odpowiedzi – nie wiemy czym miałby być spowodowany brak czasu po lekcjach – np. obowiązkami domowymi czy też spędzaniem czasu w sposób inny niż kształtowanie wymienionych umiejętności.

- Ponad połowa (56%) badanych uczniów twierdzi, że technologia i aplikacje wykorzystywane podczas lekcji pomagają im to lepiej się uczyć, w tym 27% wyraża taką opinię zdecydowanie. Z kolei 29% uczniów nie ma jednoznacznego zdania.
- Na pytanie o udział w bieżącym roku szkolnym w (dodatkowych) zajęciach, warsztatach lub projektach (w szkole lub poza szkołą) uczniowie wskazywali najczęściej projekty społeczne, obywatelskie lub wolontariat[4] (21% - ze zdecydowaną przewagą dziewcząt – 33%K i 8%M). Znacznie rzadziej zdarza im się uczestniczyć w zajęciach rozwijających kompetencje emocjonalne i społeczne (14%) oraz aktywnościach związanych z kulturą i sztuką, takich jak film, muzyka, grafika, fotografia czy teatr (12%). Co ważne, **aż 41% badanych deklaruje, że w bieżącym roku szkolnym nie brało udziału w tego typu zajęciach (bierność przeważa u chłopców – 48%M, 32%K).**
- **Ocena roli szkoły w rozwoju osobistego potencjału wśród uczniów z Regionu Warszawskiego Stołecznego jest raczej krytyczna. Ponad połowa badanych wskazuje, że w szkole nie ma możliwości realizacji własnych pomysłów (52%) oraz, że szkoła nie pomaga odkrywać i rozwijać mocnych stron i zainteresować (54%).** Co ważne **niemal 1/3 badanych nie potrafi się ustosunkować do pytania o rolę szkoły w rozwoju swojego potencjału.**
- Z perspektywy badanych uczniów, działania nauczycieli wspierające odpowiedzialne korzystanie z technologii i informacji są widoczne w ograniczonym stopniu. Najwięcej negatywnych opinii zebrała kategoria związana z wykorzystaniem sztucznej inteligencji - **57% badanych uważa, że szkoła nie pokazuje i nie wyjaśnia, jak mądrze korzystać z AI.**

PERSPEKTYWA NAUCZYCIELI:

- **Najlepiej ocenianym obszarem są kompetencje w zakresie języków obcych – 64%** nauczycieli z Regionu Warszawskiego Stołecznego uznaje, że obecne warunki funkcjonowania szkoły sprzyjają ich rozwijaniu. **Relatywnie wysoko oceniono także możliwość kształtowania kompetencji cyfrowych, w tym cyberbezpieczeństwa i korzystania z nowoczesnych technologii (53%). Relatywnie słabo ocenione zostało rozwijanie przez szkołę kompetencji obywatelskich – ponad połowa nauczycieli (53%) zaznaczyła negatywne i neutralne odpowiedzi. Najwięcej ocen negatywnych dotyczy warunków sprzyjających rozwijaniu umiejętności rozumienia różnych form artystycznych oraz twórczego wyrażania się – łącznie 42% nauczycieli wskazuje, że szkoła nie sprzyja temu obszarowi**. Wyraźnie słabiej oceniane jest także wsparcie dla skutecznego zarządzania sobą, czasem i emocjami (27% ocen negatywnych).
- Działania wspierające odpowiedzialne korzystanie z technologii i informacji są wg badanych nauczycieli obecne w szkołach, choć często w zbyt ograniczonym zakresie. Dotyczy to

[4] W przypadku uczniów szkół podstawowych za aktywność społeczną, w tym wolontariat, można uzyskać dodatkowe punkty w postępowaniu rekrutacyjnym do szkół ponadpodstawowych. Może to stanowić dodatkową motywację do podejmowania tego rodzaju działań, dlatego wysoka popularność wolontariatu nie musi wynikać wyłącznie z zainteresowań lub postaw prospołecznych uczniów, lecz również z jego instrumentalnej wartości w procesie rekrutacji.

szczególnie **edukacji w zakresie mądrego korzystania ze sztucznej inteligencji – choć podejmuje ją 83% nauczycieli, aż 59% robi to jedynie w niewielkim zakresie. W przypadku wyszukiwania i weryfikowania informacji oraz bezpieczeństwa w Internecie działania są nieco bardziej rozwinięte, ale nadal znacząca część nauczycieli deklaruje ich realizację tylko w niewielkim zakresie (42% i 41%).**

- W pracy z uczniami nauczyciele z Regionu Mazowieckiego Stołecznego najczęściej wykorzystują metody aktywizujące realizowane w ramach codziennej praktyki szkolnej: naukę przez zabawę, quizy i gry (75%; są to formy częściej wykorzystywane w szkołach podstawowych), pracę w grupach i projekty zespołowe (72%; formy częściej wykorzystywane w szkołach ponadpodstawowych) oraz indywidualne wsparcie uczniów (71%). Dość często pojawiają się także prezentacje i dyskusje (57%), umożliwianie uczniom realizacji własnych pomysłów (54%) oraz wyjazdy edukacyjne (50%). **Znacznie rzadziej stosowane są działania wymagające silniejszego powiązania szkoły z otoczeniem zewnętrznym, takie jak projekty z uczelniami, organizacjami lub instytucjami kultury (14%) czy współpraca z firmami i instytucjami rynku pracy (5%).**
- Na pytanie o wykorzystywane na lekcjach narzędzia cyfrowe, badani nauczyciele najczęściej wskazywali na pomoc sztucznej inteligencji przy tworzeniu materiałów wizualnych (56%). Rzadziej nauczyciele sięgają po aplikacje i platformy e-learningowe (37%) oraz narzędzia do ankietowania i zbierania opinii od uczniów (30%). Najmniej rozpowszechnione są rozwiązania wspierające kreatywną współpracę, automatyzację pracy, programowanie czy planowanie zadań.
- **W szkołach z RMS najczęściej wskazywanym deficytem pozostają drukarki, skanery lub urządzenia wielofunkcyjne – na ich brak wskazuje 46% nauczycieli.**
- Ważnym ograniczeniem jest także jakość infrastruktury sieciowej: brak stabilnego i szybkiego Internetu w salach lekcyjnych (33%), niewystarczający dostęp do Wi-Fi dla nauczycieli i uczniów (16%). Istotną potrzebą pozostaje również wsparcie techniczne lub osoba odpowiedzialna za utrzymanie sprzętu (32%), co pokazuje, że skuteczne korzystanie z narzędzi cyfrowych wymaga nie tylko wyposażenia, ale także bieżącego zaplecza organizacyjnego. **Jedynie co piąty nauczyciel deklaruje, że w ich szkole nie brakuje sprzętu ani infrastruktury technologicznej.**
- Na pytanie o to, **jakie rozwiązania najbardziej zwiększyłyby możliwość innowacyjnego rozwijania potencjału uczniów, nauczyciele najczęściej wskazywali na zmniejszenie liczby obowiązków formalnych (65%),** dodatkowe finansowanie szkół (40%), gotowe scenariusze zajęć i **materiały dydaktyczne** (34% -zdecydowana przewaga odpowiedzi nauczycieli szkół podstawowych: 53% wobec szkół ponadpodstawowych 26%) **oraz więcej czasu w planie zajęć na projekty i warsztaty (32%). Warto podkreślić, że na potrzebę współpracy z lokalnymi pracodawcami wskazał co trzeci nauczyciel szkoły ponadpodstawowej.**

IV. Wnioski i rekomendacje

Należy mieć na uwadze, że **wyniki pozyskane z analizowanego badania nie są reprezentatywne w ujęciu ogólnopolskim.** Ankietyzacja objęła uczniów i nauczycieli Regionu Warszawskiego Stołecznego, który charakteryzuje się unikatowymi uwarunkowaniami, m.in. wyższym poziomem urbanizacji, specyficzną sobie strukturą demograficzną, wyższymi dochodami oraz większą dostępnością zasobów edukacyjnych niż wiele innych części kraju. W konsekwencji szkoły RWS częściej dysponują bogatszą ofertą zajęć dodatkowych, wyrównujących szanse edukacyjne oraz rozwijających potencjał uczniów.

Warto zastanowić się również nad tym, **czy aby na pewno (jak proponują autorzy raportu) zebrane deklaracje uczniów powinny być automatycznie przekładane na rekomendacje dotyczące organizacji oferty edukacyjnej.** Choć stanowią one cenne źródło informacji o subiektywnych doświadczeniach i preferencjach młodzieży, wymagają ostrożnej interpretacji oraz uwzględnienia szerszego kontekstu psychologicznego, społecznego i wychowawczego. Przykładowo, **deklarowany brak zainteresowania określoną aktywnością nie musi oznaczać rzeczywistego braku potencjalnej motywacji do jej podjęcia. Może on wynikać z niewystarczającej znajomości danej formy aktywności, utrwalonych stereotypów, arbitralnego uznania jej za „nieciekawą" lub braku wcześniejszych pozytywnych doświadczeń.** Innymi słowy, uczniowie często nie wybierają tego, czego nie znają lub czego wartości nie mieli okazji dostrzec. W takich przypadkach rolą szkoły nie jest wyłącznie odpowiadanie na istniejące preferencje, lecz także poszerzanie horyzontów uczniów i stwarzanie okazji do odkrywania nowych zainteresowań.

Podobnie **deklarowany brak czasu na uczestnictwo w zajęciach dodatkowych nie powinien być jednoznacznie interpretowany jako konsekwencja nadmiernego obciążenia obowiązkami szkolnymi. – na co wskazuje badana młodzież. Taka interpretacja może być trafna w części przypadków, jednak nie wyczerpuje możliwych wyjaśnień**. Równie istotnymi czynnikami mogą być trudności w planowaniu i organizacji czasu, niskie kompetencje w zakresie samoregulacji, odkładanie zadań na później czy znaczne angażowanie czasu wolnego w aktywności cyfrowe, takie jak korzystanie z mediów społecznościowych czy gier komputerowych.

Z ww. względów **rekomendacje formułowane na podstawie analizowanych badań ankietowych powinny uwzględniać ograniczenia danych deklaratywnych i nie opierać się wyłącznie na prostym odczytywaniu odpowiedzi respondentów**. Pozwala to uniknąć sytuacji, w której bieżące deklaracje uczniów stają się jedynym wyznacznikiem działań szkoły, zamiast stanowić jeden z elementów szerszej diagnozy potrzeb rozwojowych.

Poniżej przedstawiono tabelę obejmującą wnioski z badania, które uznano za najbardziej istotne z punktu widzenia formułowania rekomendacji dotyczących zmian i doskonalenia praktyki edukacyjnej. Wnioski pogrupowano tematycznie, a następnie przyporządkowano do nich adekwatne rekomendacje

w podziale na działania merytoryczne, prawne, finansowe i organizacyjne. W ostatniej kolumnie wskazano adresatów poszczególnych rekomendacji.

Wniosek z badania	Rekomendacja	Adresaci
27% badanych uczniów wyraża zainteresowanie rozwijaniem samodzielności, wytrwałości i odporności psychicznej. Wynik ten może świadczyć o dostrzeganiu przez młodych ludzi znaczenia kompetencji wspierających radzenie sobie z wyzwaniami edukacyjnymi i życiowymi. Potrzeba ta jest szczególnie istotna w kontekście wyników wielu innych badań pokazujących pogarszającą się kondycję psychiczną młodzieży. Raport Rzecznika Praw Dziecka (2023, część 2, samopoczucie psychiczne); wskazuje, że trudności emocjonalne i problemy zdrowia psychicznego stanowią coraz poważniejsze wyzwanie rozwojowe współczesnej młodzieży.	**R1. ORGANIZACYJNO- MERYTORYCZNA:** Należy rozwijać działania wspierające rodziców w budowaniu odporności psychicznej dzieci i młodzieży, m.in. poprzez warsztaty, konsultacje i materiały edukacyjne. Rodzice stanowią kluczowe źródło wsparcia emocjonalnego oraz wzmacniania postaw związanych z wytrwałością, sprawczością i samodzielnością. **R2. ORGANIZACYJNO-MERYTORYCZNA:** Należy regularnie wzmacniać kompetencje wychowawców w zakresie rozwijania samodzielności, wytrwałości i odporności psychicznej uczniów (we współpracy z ich rodzicami oraz pozostałą kadrą dydaktyczną). W tym celu warto rozszerzyć ofertę szkoleń, materiałów metodycznych i narzędzi praktycznych, które pomogą wychowawcom rozpoznawać trudności uczniów, budować ich poczucie sprawczości oraz wspierać rozwój kompetencji społeczno-emocjonalnych.	Ministerstwo Edukacji Narodowej, samorządy, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, organizacje pozarządowe, wychowawcy, rodzice
Rozwijanie kompetencji obywatelskich znajduje się najniżej w hierarchii uczniów (5% zainteresowanych). Pomijane jest również przez nauczycieli (ponad połowa odpowiedzi negatywnych i neutralnych względem oferty szkoły w tym zakresie tematycznym). Wyniki te niepokoją, gdyż kształtowanie postaw związanych z partycypacją, samorządnością, dialogiem i oddolną	**R3. MERYTORYCZNA** Rekomenduje się rozwój praktycznych narzędzi wspierających nauczycieli w prowadzeniu przedmiotu Edukacja Obywatelska – tj. scenariuszy lekcji opartych na metodzie *project-based learning*, umożliwiających uczniom zdobywanie doświadczeń obywatelskich poprzez realne działanie. Szczególnie wartościowe mogą być szkolne budżety partycypacyjne, projekty społeczne	Ministerstwo Edukacji Narodowej, kuratoria oświaty, Ośrodek Rozwoju Edukacji, jednostki samorządu terytorialnego, dyrektorzy szkół,

inicjatywą powinno rozpoczynać się już na wczesnych etapach edukacji. Jest to szczególnie istotne w kontekście obserwowanych w wielu samorządach trudności związanych z niską frekwencją w konsultacjach społecznych czy ograniczonym zaangażowaniem w oddolne inicjatywy obywatelskie. W związku z wprowadzeniem 1 września 2025 nowego przedmiotu – Edukacja Obywatelska, szkoła powinna odegrać kluczową rolę w przygotowaniu młodych ludzi do świadomego uczestnictwa w życiu społecznym i publicznym.	realizowane na rzecz społeczności lokalnej, udział w samorządach uczniowskich i młodzieżowych radach gmin, a także symulacje procesów decyzyjnych i konsultacyjnych. Jednocześnie warto stworzyć system wsparcia dla szkół poprzez konkursy, granty i programy upowszechniające dobre praktyki w zakresie edukacji obywatelskiej.	organizacje pozarządowe zajmujące się edukacją obywatelską
Na pytanie o bariery utrudniające rozwijanie wybranych przez siebie umiejętności, uczniowie najczęściej wskazywali na przeciążenie szkolne związane z ilością nauki i sprawdzianów (58%), stres, zmęczenie i brak energii (53%) oraz brak czasu po lekcjach (37%). Dodatkowo chłopcy częściej deklarują natomiast brak informacji o dostępnych zajęciach i możliwościach rozwoju (11%M, 6%K). Deklarowany brak czasu należy interpretować w sposób ostrożny. Z jednej strony może być on wynikiem przeciążenia dziecka zajęciami (w tym popularnymi w średnich i dużych miastach korepetycjami przedmiotowymi), z drugiej zaś może wskazywać na deficyty w zakresie planowania, organizacji pracy własnej, wyznaczania priorytetów i zarządzania czasem. Współczesna młodzież funkcjonuje ponadto w środowisku silnie konkurującym o uwagę, w którym znaczącą część czasu pochłania aktywność w mediach społecznościowych i innych formach życia wirtualnego. W efekcie uczniowie mogą doświadczać poczucia chronicznego braku czasu, mimo że część	**R4. ORGANIZACYJNA** Należy wzmocnić system informowania uczniów o możliwościach rozwoju oferowanych przez szkołę oraz instytucje działające w jej otoczeniu. Szkoły powinny regularnie prezentować uczniom i rodzicom aktualną ofertę zajęć dodatkowych, konkursów, projektów, wolontariatu i inicjatyw lokalnych, wykorzystując do tego strony internetowe, media społecznościowe, dzienniki elektroniczne oraz szkolne tablice informacyjne. Dodatkowo rekomenduje się, aby wychowawcy co najmniej raz w semestrze przedstawiali uczniom i rodzicom dostępne możliwości rozwoju edukacyjnego, społecznego i obywatelskiego. **R5. MERYTORYCZNA** Warto rozszerzyć działania szkół w zakresie rozwijania kompetencji zarządzania sobą, planowania i organizacji czasu. Programy wychowawcze i profilaktyczne powinny obejmować praktyczne zajęcia dotyczące planowania celów, budowania motywacji do działania (poznawania, odkrywania, doświadczania), radzenia sobie z prokrastynacją, higieny	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju Edukacji, kuratoria oświaty, dyrektorzy szkół, wychowawcy i pedagodzy szkolni, placówki doskonalenia nauczycieli

dostępnych zasobów czasowych nie jest wykorzystywana w sposób świadomy i celowy.	cyfrowej oraz świadomego korzystania z mediów społecznościowych..	
Badani uczniowie wyraźnie deklarują zainteresowanie praktycznym poznawaniem rynku pracy. Aż 66% respondentów chciałoby zobaczyć, jak wygląda praca w różnych zawodach, np. podczas praktyk, stażu lub wizyty w firmie, w tym 40% wskazuje taką potrzebę zdecydowanie. Jednocześnie 59% ankietowanych uczniów deklaruje, że najlepiej przyswaja wiedzę i umiejętności wtedy, gdy może wykonać coś samodzielnie, a nie tylko słuchać lub czytać, co potwierdza wysokie znaczenie uczenia się przez doświadczenie i działanie. Wyniki te kontrastują z deklaracjami nauczycieli, według których aktywności wymagające wyjścia poza szkołę należą do rzadkości. Jedynie 14% nauczycieli wskazuje na realizację projektów z uczelniami, organizacjami lub instytucjami kultury, a zaledwie 5% współpracuje z firmami i instytucjami	**R6. PRAWNO-ORGANIZACYJNA (SYSTEMOWA)** Należy stworzyć warunki systemowe sprzyjające szerszemu wykorzystaniu edukacji projektowej realizowanej we współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Warto rozważyć modyfikację podstaw programowych i wytycznych organizacyjnych w taki sposób, aby szkoły mogły częściej realizować międzyprzedmiotowe (interdyscyplinarne) projekty angażujące przedsiębiorców, uczelnie, instytucje kultury, organizacje społeczne etc.. Pozwoliłoby to lepiej powiązać proces kształcenia z rzeczywistymi wyzwaniami społecznymi i zawodowymi oraz odpowiadać na deklarowane przez uczniów potrzeby uczenia się poprzez działanie. **R7. ORGANIZACYJNA**	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Instytut Badań Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji, kuratoria oświaty

rynku pracy. Jednocześnie co trzeci nauczyciel szkoły ponadpodstawowej dostrzega potrzebę rozwijania współpracy z lokalnymi pracodawcami. Może to wskazywać na istotną lukę pomiędzy oczekiwaniami i preferencjami uczniów a dominującym sposobem organizacji procesu kształcenia, który nadal w niewielkim stopniu wykorzystuje potencjał środowiska lokalnego, rynku pracy i partnerstw zewnętrznych.	Warto zwiększyć elastyczność organizacji procesu nauczania poprzez szersze stosowanie blokowania zajęć dydaktycznych i projektowych. Łączenie godzin lekcyjnych w dłuższe bloki czasowe ułatwiłoby realizację zajęć terenowych –w tym projektów edukacyjnych oraz współpracy z pracodawcami i instytucjami zewnętrznymi - bez nadmiernej dezorganizacji planu lekcji. Dzięki temu szkoły mogłyby częściej wykorzystywać metody kształcenia oparte na doświadczeniu, które odpowiadają preferencjom większości uczniów.	Kuratoria oświaty, organy prowadzące szkoły, dyrektorzy szkół, partnerzy lokalni (instytucje publiczne, instytucje kultury, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe)
Z perspektywy badanych uczniów działania nauczycieli wspierające odpowiedzialne korzystanie z technologii i informacji są widoczne w ograniczonym stopniu. Najwięcej negatywnych opinii zebrała kategoria związana z wykorzystaniem sztucznej inteligencji - 57% badanych uważa, że szkoła nie pokazuje i nie wyjaśnia, jak mądrze korzystać z AI. Działania wspierające odpowiedzialne korzystanie z technologii i informacji są wg badanych nauczycieli obecne	**R8. MERYTORYCZNA** Rekomenduje się intensywne działania mające na celu wzmocnienie kompetencji nauczycieli w zakresie sztucznej inteligencji, dezinformacji oraz wpływu nowych technologii na proces uczenia się, kreatywność i myślenie krytyczne uczniów. Wsparcie to powinno obejmować zarówno praktyczne wykorzystanie narzędzi AI w edukacji, jak i (przede wszystkim) zagadnienia etyczne, krytyczną ocenę treści generowanych przez algorytmy oraz sposoby przeciwdziałania dezinformacji. Pozwoli	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju Edukacji, kuratoria oświaty, placówki doskonalenia nauczycieli, dyrektorzy szkół, nauczyciele wszystkich przedmiotów, zespoły ds. programów wychowawczo-profilaktycznych.

w szkołach, choć często w zbyt ograniczonym zakresie. Dotyczy to szczególnie edukacji w zakresie mądrego korzystania ze sztucznej inteligencji – choć podejmuje ją 83% nauczycieli, aż 59% robi to jedynie w niewielkim zakresie. W przypadku wyszukiwania i weryfikowania informacji oraz bezpieczeństwa w Internecie działania są nieco bardziej rozwinięte, ale nadal znacząca część nauczycieli deklaruje ich realizację tylko w niewielkim zakresie (42% i 41%). Wyniki wskazują na istotną rozbieżność między potrzebami uczniów a skalą działań podejmowanych przez szkoły. Jest to szczególnie ważne w sytuacji, gdy sztuczna inteligencja staje się powszechnym narzędziem wspierającym codzienne funkcjonowanie. Brak systematycznej edukacji w tym zakresie może utrudniać uczniom rozwijanie kompetencji krytycznej oceny treści, rozpoznawania dezinformacji, świadomego korzystania z narzędzi AI oraz rozumienia ich często negatywnego wpływu na kreatywność i samodzielne myślenie.	to nauczycielom wykorzystywać nowe technologie świadomie i bez obaw, a także skuteczniej przygotowywać uczniów do funkcjonowania w świecie coraz silniej opartym na AI. **R9. MERYTORYCNA** Edukacja dotycząca sztucznej inteligencji, krytycznej analizy informacji, bezpieczeństwa cyfrowego i przeciwdziałania dezinformacji powinna być realizowana w sposób systematyczny i międzyprzedmiotowy. Tematy te warto uwzględniać nie tylko na lekcjach informatyki, ale również podczas godzin wychowawczych, edukacji zdrowotnej, zajęć profilaktycznych oraz w ramach nauczania pozostałych przedmiotów.	
W szkołach z RWS najczęściej wskazywanym deficytem pozostają drukarki, skanery lub urządzenia wielofunkcyjne – na ich brak wskazuje 46% nauczycieli. Jedynie co piąty nauczyciel deklaruje, że w ich szkole nie brakuje sprzętu ani infrastruktury technologicznej.	**R10. FINANSOWA** Należy zwiększyć finansowanie przeznaczone na modernizację i uzupełnianie podstawowej infrastruktury technologicznej szkół, ze szczególnym uwzględnieniem urządzeń wspierających codzienną pracę dydaktyczną i administracyjną, takich jak drukarki, skanery oraz urządzenia wielofunkcyjne. Warto rozważyć uruchomienie dedykowanych programów grantowych lub mechanizmów finansowania pozwalających na regularne odnawianie i doposażanie infrastruktury technologicznej szkół (w tym dostęp do szybkiego internetu)	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Cyfryzacji jednostki samorządu terytorialnego będące organami prowadzącymi szkoły, kuratoria oświaty, dyrektorzy szkół.

W kontekście dalszego rozwoju Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 szczególną uwagę warto poświęcić tworzeniu warunków do powszechniejszego stosowania metod uczenia się opartych na działaniu, w szczególności edukacji projektowej realizowanej we współpracy z podmiotami zewnętrznymi (tj. uczelnie, przedsiębiorstwa, instytucje rynku pracy, instytucje kultury, podmioty edukacyjne czy organizacje pozarządowe). Istotnym kierunkiem jest również wzmocnienie praktycznego wymiaru edukacji obywatelskiej poprzez większe angażowanie uczniów w działania na rzecz społeczności szkolnej i lokalnej, co przekłada się na rozwój kapitału społecznego, postaw obywatelskich oraz poczucia sprawczości młodych Polaków. W tym celu ważne jest usuwanie barier organizacyjnych ograniczających realizację przedsięwzięć wykraczających poza tradycyjny model lekcyjny.

Wyniki badań wskazują ponadto na potrzebę dalszego wzmacniania kompetencji związanych ze świadomym funkcjonowaniem w środowisku cyfrowym, w tym krytyczną oceną informacji i przeciwdziałaniem dezinformacji. Równolegle warto silniej akcentować rozwój kompetencji społeczno-emocjonalnych, takich jak samodzielność, wytrwałość, odporność psychiczna i umiejętność radzenia sobie z wyzwaniami, przy aktywnym udziale zarówno szkoły, jak i rodziców.